

Tobias Jansson & Kajsa Nolbeck

Stök, ungdomsbus och oro

– om spänningar mellan kontroll och omsorg i samverkanspraktiken områdesbaserad SSPF

This article explores the trend of using complex collaborative practices to prevent problems among young people, by analyzing so-called SSPF (collaboration between school, social services, police, and the leisure sector) from the perspective of social control. SSPF aims to prevent criminality and substance use among young people, and can be targeted at individuals, groups, or geographical areas. As previous research has primarily focused on the individual-based SSPF, this article shifts the focus to area-based SSPF, and how this type of SSPF work actualizes tensions between care and control. The analysis is based on empirical material collected during an ethnographic study at a social services office located near a larger city in southern Sweden, and consists of data concerning area-based SSPF. The analysis shows that area-based SSPF involves three processes in which tensions between care and control are prominent: information-sharing, problem-description, and intervention-initiation. Within these processes, SSPF work can identify and describe perceived problems at a general area level, which to some extent are assumed to cause concern for children and young people in the area, and initiate interventions. The analysis shows how these processes relies on blurred boundaries, concerning area-based SSPF's aim, target group, professions and other collaborative groups, contributing to continuously manifesting interweavings, conflicts and boundaries between care and control, and, in turn, enable an expansion of social control. The article thereby shows different ways that tensions can be manifested when preventive social work is carried out through complex collaborative practices and cooperation between different professional groups.

Keywords: SSPF, collaboration, preventive work, social work, youth

Tobias Jansson är fil.dr. vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.

Kajsa Nolbeck är fil.dr. vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.

Kontakt: tobias.jansson@socwork.gu.se

<https://doi.org/10.64098/SVT.2025.32.54685>

Socialvetenskaplig tidskrift, vol 32, nr 3-4 (2025), s. 455-476.

© 2025 Författarna, Licens: CC-BY 4.0.

Inledning

Socialt arbete är ett politiskt fält, och genom 2025 års nya socialtjänstlagstiftning klargör den sittande borgerliga regeringen att det sociala arbete som sker inom socialtjänsten ska vara förebyggande, med ett särskilt ansvar för att motverka sociala problem bland barn och unga (Prop. 2024/25:89). Det handlar särskilt om att motverka att de involveras i kriminalitet. Att socialtjänsten ska arbeta (brotts)förebyggande i relation till barn och unga är således en tydlig förutsättning för det sociala arbetet 2025, men hur ett sådant arbete ska gå till är dock mindre tydligt. Samverkan mellan socialtjänsten och andra aktörer är en aktivitet som återkommande betonas i propositionen till 2025 års socialtjänstlag, i vilken vikten av samverkan med skola, fritidsgårdar, polis och förskola framhävs för ett förebyggande arbete kring familjer och barn i behov av stöd. På så vis kopplas socialtjänstens (brotts)förebyggande arbete kring barn och unga ihop med samverkan mellan olika professionella grupper och institutioner, vilket förutsätter komplexa samverkanspraktiker, präglade av olika förväntningar, intressen och målsättningar (Söderberg 2016, 2023).

I Sverige är samverkan i syfte att fånga upp barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa inget nytt, utan tvärtom har samverkan mellan polis, socialtjänst och skola återkommit som ett förebyggande angreppssätt sedan mitten på 1900-talet (Wahlgren 2019). Sedan 2003 är dock samverkan mellan socialtjänsten, polis och skola en lagstadgad skyldighet när det rör barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, och under de senaste decennierna har särskilda arbetsformer tagit form för brottsförebyggande samverkan i ett sådant syfte. En sådan arbetsform och typ av komplex samverkanspraktik är SSPF, samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritidssektor (Söderberg 2016, 2023; Turner et al. 2015), vilken idag används i drygt hälften av Sveriges kommuner (Sveriges Radio 2024; Söderberg 2023).¹ Syftet med denna samverkanspraktik är att ”förhindra och att förebygga att ungdomar hamnar i kriminalitet, rekryteras till kriminella gäng och/eller inleder missbruk” (Socialstyrelsen 2025), och istället har en fungerande skolgång och ett liv fritt från kriminalitet och droger. SSPF är avsedd för barn och ungdomar som är i riskzon för kriminalitet och/eller drogbruk. Då det är en lokal samverkanspraktik kan fokus skilja sig åt mellan kommuner, och vara antingen individ-, grupp- eller områdesbaserad (Söderberg 2023; Turner et al. 2015). Vid individinriktad SSPF diskuteras enskilda ungdomar – som själva eller vars vårdnadshavare gett samtycke till detta – medan arbetet vid grupp- och

¹ SSPF ska inte förväxlas med SIG (Sociala Insatsgrupper), vilken syftar till att stötta ungdomar med hög risk för att begå brott att lämna en kriminell livsstil (Socialstyrelsen 2022).

områdesbaserad SSPF handlar om mer generellt riktade insatser mot olika grupper av ungdomar eller områden. SSPF inbegriper således flera olika former av komplexa samverkanspraktiker, vilka idag kan användas i ett (brotts)förebyggande socialt arbete riktat mot barn och unga som bedöms vara i riskzon för kriminalitet och/eller drogbruk.

Sedan etableringen av SSPF i mitten av 2000-talet har ett individinriktat fokus dominerat arbetet, och även forskning har i huvudsak undersökt denna samverkanspraktik (Söderberg 2016, 2023; Turner et al. 2015). Söderberg (2016, 2023) har ingående visat hur individinriktad SSPF tar form i ett spänningsförhållande mellan omsorg och kontroll, med å ena sidan ett fokus på stöd och hjälp, och å andra sidan repression, övervakning och straff. Att det senare i hög grad präglar arbetet i individinriktad SSPF menar Söderberg behöver förstås i förhållande till rådande politiska ideologier, med ett allt större fokus på individens ansvar och repressiva åtgärder. När det gäller de grupp- och områdesbaserade SSPF-formerna har dessa däremot belysts i mindre utsträckning (se t.ex. Forkby & Johansson 2016). Det kan antas att samtliga inriktningar på SSPF påverkas av spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll, då detta är och historiskt har varit ständigt närvarande i det sociala arbetets praktik (Healy 2022; Söderberg 2023; Ylvisaker & Rugkåsa 2022). Det är däremot oklart hur detta spänningsförhållande kan ta sig uttryck i områdesbaserad SSPF, i vilken de olika professionella grupperna ska behandla ”problem” och lösningar på områdesnivå (Forkby & Johansson 2016), i viss kontrast till en samtida individualiserad ideologi. Mot denna bakgrund ser vi det därför som betydelsefullt att dels rikta fokus mot den områdesbaserade formen av SSPF, dels göra det utifrån perspektivet om social kontroll, för att fördjupa förståelsen av de samtida förutsättningarna för socialtjänstens förebyggande arbete med barn och unga.

Syftet med denna artikel är således att utforska spänningsförhållandet mellan kontroll och omsorg inom ramen för den områdesbaserade formen av SSPF. Mer specifikt avser artikeln att svara på frågeställningen: om, och i såfall hur, detta spänningsförhållande tar sig uttryck i en lokal områdesbaserad SSPF-praktik? Artikeln bygger på data insamlad under en etnografisk studie vid ett områdesbaserat socialkontor i anslutning till en större stad i södra Sverige,² och omfattar deltagande observationer, kvalitativa intervjuer och fokusgrupper som berör områdesbaserad SSPF. I artikeln ges inledningsvis en kontext till områdesbaserad SSPF. Därefter beskrivs studiens teoretiska ramverk och metod. I resultat- och analysdelen visas sedan hur

² Av forskningsetiska skäl specificeras inte det geografiska området där socialkontoret ligger.

områdesbaserad SSPF aktualiserar spänningar mellan omsorg och kontroll, och slutligen diskuteras dessa resultat i förhållande till ett samtida förebyggande socialt arbete.

SSPF som medel för (brotts)prevention bland barn och unga

Sedan början av 2000-talet har samverkan genom formaliserade arbetssätt så som SSPF varit en framträdande strategi för förebyggande arbete med barn och unga (Forkby & Turner 2016). SSPF i Sverige utformades och etablerades 2006, i linje med tidigare nämnda krav på samverkan, och byggde då på den danska samverkansformen SSP, vilken innebär samverkan mellan skola, socialtjänst och polis. SSP etablerades i början 1970-talet och är en föregångare till liknande samverkansformer i andra länder, så som den norska samverkansmodellen SLT (Samordning av Lokale rus og kriminalitetsförebyggande Tiltak).³ SSP utvecklades mot bakgrund av observationer om ökande ungdomskriminalitet och ungefär femton år efter SSP etablerades hade den implementerats i hälften av de danska kommunerna. Idag är arbetet nationellt samordnat och vissa av dess grundläggande principer är formaliserade genom dansk lagstiftning, exempelvis informationsdelning och konfidentialitet (Pedersen & Stothard 2015). Syftet med SSP-praktiken är inte enbart brottsprevention, utan att stödja utvecklingen av ett gott liv som medborgare, varpå ungdomar kan aktualiseras för SSP till följd av en rad olika fenomen som bedöms kunna skada dem på sikt, som mobbing, tidig användning av tobak och grövre kriminalitet (Pedersen & Stothard 2015). Praktiken är i grunden områdesbaserad och bygger på fältförlagt arbete på platser där barn och unga vistas, för att främja samverkan mellan aktörer engagerade i barn och ungdomars välmående och riskbeteende (Pedersen & Stothard 2015; Söderberg 2023).

Sedan implementeringen i Sverige har SSPF haft ett mer individinriktat fokus och en mer lokal organisering än motsvarande samverkanspraktiker i Norge och Danmark. Till skillnad från i dessa länder finns inte någon nationell samordning och/eller styrning av SSPF, och det krävs inte heller någon formell utbildning för att bedriva SSPF-arbete. Kommuners organisering av SSPF tenderar dock att likna varandra, då det i regel finns både styr- och arbetsgrupper, bestående av företrädare för respektive aktör, vilka samordnas av en så kallad SSPF-koordinator. SSPF-arbetet innefattar sedan möten i dessa grupper. Ett antal myndigheter har även gemensamt tagit fram ett

³ SLT startades 1989 och används idag i ca 200 norska kommuner, och bygger på samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård, polis, och socialtjänst (Gundhus et al. 2008).

kunskapsstöd för detta arbete, vilket främst adresserar dess individinriktade form.⁴ I materialet beskrivs att SSPF i regel fokuserar på barn och unga upp till 18 år som bedöms vara i riskzon för kriminalitet och/eller missbruk, även om det inte finns någon definition av vad ”i riskzon” innefattar. Det framgår dock att SSPF kan tillämpas på identifierade riskgrupper, och på unga som redan begått brott och där återfallsrisken är hög (Socialstyrelsen et al. 2022). Det ges sedan i huvudsak riktlinjer för ett individinriktat arbete, vilka är förhållandevis tydligt formulerade. I dessa ingår att skäl för aktualisering på SSPF kan vara att samverkansaktörerna misstänker att den unge är involverad i kriminalitet, använder droger eller i övrigt har ett normbrytande beteende, och att en central förutsättning för SSPF är att den unge och/eller vårdnadshavare samtycker till informationsdelning (Socialstyrelsen et al. 2022).⁵ Det ges dock inga närmare riktlinjer för områdesbaserad SSPF, mer än att SSPF-koordinatorer ska bistå aktörer i riskbedömningar på individ-, grupp- och områdesnivå samt att arbetsgruppen vanligen diskuterar ”allmänna frågor om aktuellt läge i området/kommunen” (Socialstyrelsen et al. 2022, s. 6). Sammanfattningsvis går det att konstatera att medan det individinriktade arbetet är relativt tydligt, framstår det områdesbaserade arbetet i SSPF som desto otydligare.

Framväxten och implementeringen av SSPF behöver också förstås i ljuset av det senaste decenniets repressivt orienterade politiska utveckling i Sverige, med ett ökat fokus på polisiära befogenheter och resurser för att lösa problem så som ungdomsbrottslighet (Söderberg 2023; Wahlgren 2019). Inom ramen för denna utveckling har krav på ökad informationsdelning, rivande av sekretesshinder mellan myndigheter och professioner och betoningen på samverkan också varit en del i en mer repressiv hållning mot ungdomsbrottslighet, med fokus på hårdare tag och straff. På så vis säger områdesbaserad SSPF inte bara något om den specifika praktiken, utan också om de ideologiska villkor som präglar ett samtida förebyggande arbete, i vilket gränserna mellan förebyggande socialt arbete och brottsförebyggande arbete blivit alltmer suddiga.

Social kontroll: kontroll och omsorg

Sedan det sociala arbetets etablering har spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll ständigt varit närvarande, särskilt i arbetet med barn och unga (Alfandari et

⁴ Skriften har gemensamt tagits fram av Socialstyrelsen, Polismyndigheten, Brå, Skolverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Sveriges Kommuner och Regioner.

⁵ Med normbrytande beteende menas i skriften ”negativa och destruktiva beteenden som på olika sätt innebär överträdelser mot regler eller normer i det samhälle som individen lever i” (Socialstyrelsen et al. 2022, s. 5).

al. 2023; Healy 2022). I detta arbete har såväl sociala insatser som metoder återkommande byggt på ambitioner om att å ena sidan säkerställa stöd utifrån barn och familjers behov, och å andra sidan kontroll för att motverka eventuell skada gentemot sig själva eller andra. Gränserna mellan dessa två poler är dock ofta suddiga i förhållande till barn och unga (Fong 2020) – då omsorg kan motivera kontroll och vice versa – vilket kan bidra till att spänningsförhållandet tar sig olika komplexa uttryck i praktiken, till exempel inom SSPF. För att fördjupa förståelsen av detta utgår vi i artikeln från den brittiske sociologen Stanley Cohens (1985) teoretiserande om social kontroll, som har använts i analyser av bland annat brottsprevention, samverkan och barnavård (Blaustein 2016; Cohen 1985; Fong 2020). Cohen definierar social kontroll i termer av de olika organiserade sätt som "samhället reagerar på beteenden och individer som det uppfattar som avvikande, problematiska, oroande, hotfulla, besvärande eller på ett eller annat sätt oönskade" (s. 3, vår översättning), till exempel i form av förebyggande arbete med fokus på stöd och/eller kontroll. Cohens teoretiserande tar avstamp i en förändring av samhälleliga kontrollsystém under 1900-talet, från stängda institutioner – så som fängelser och ungdomshem – till en mer maskerad kontroll som sker ute i samhället, dess grannskap och familjer. I denna typ av kontroll involveras en rad olika aktörer, så som medborgare och professionella inom skola, socialtjänst och andra samhälleliga institutioner, i regleringen av beteenden och grupper som bedöms som avvikande. Vidare visar Cohen hur denna sociala kontroll aktualiserar spänningsförhållanden mellan omsorg och kontroll (jfr. Garland 2018; Söderberg 2023), då det bygger på en uppluckring av gränser mellan sådant som stöd och övervakning – omsorg och kontroll (Cohen 1985). På så vis kan välfärdsprofessionella involveras i insatser med suddiga gränser mellan vad som är stöd respektive övervakning, till exempel vid samverkan i SSPF.

Informationsdelning mellan olika samhällsaktörer och åtgärder i lokalområden är exempel på insatser som återspeglar en modern social kontroll och mönster inom den enligt Cohen (1979, 1985). Två av dessa mönster är vad han beskriver i termer av nätutvidgning (eng. net widening) och suddighet (eng. blurring). Med det förstnämnda avser han hur processer av social kontroll utvidgas till att gälla fler personer, grupper och beteenden än de som tidigare har fångats upp av samhällets kontrollsystém. Effekten av detta är således att nätet av social kontroll blir större, varigenom fler samhällsgrupper och beteenden inordnas i och underställs social kontroll (Cohen 1985, s. 56–57). Det sistnämnda syftar i stället på hur gränser görs suddiga inom ramen för kontrollsystémet, till exempel när det gäller omsorg och kontroll, och vad som är "frivilligt eller tvingande, formellt eller informellt, inlåst eller i frihet, skyldig eller oskyldig" (Cohen 1979, s. 346, vår översättning). Cohen argumenterar för att det

moderna kontrollsystemet bygger på denna typ av suddiga gränser, mellan både professioner, stöd respektive straff, samt mellan vad som är avvikande respektive normalt, då kontrollen även tenderar att sträckas ut till grupper som ses som potentiella och förmodade brottslingar samt högriskgrupper (Cohen 1979, s. 346). Social kontroll kan härigenom sträckas ut bortom personer och grupper som har bedömts som avvikare av staten till att inbegripa även andra grupper vilka misstänks kunna begå avvikande handlingar i framtiden, med suddiga gränser däremellan.

Metod

Denna artikel bygger på empiriska data som har samlats in i samband med ett etnografiskt forskningsprojekt, vilket följde arbetet på ett områdesbaserat socialkontor i en tätort i anknytning till en större stad i södra Sverige, med fokus på lokaliseringens betydelse för samverkan och tillitsskapande. Forskningsprojektet är prövat och godkänt av Etikprövningsmyndigheten (dnr: 2024-05401-02). Valet av socialkontor byggde på ett bekvämlighetsurval, då socialkontoret är ett av få i Sverige som arbetar på ett sätt som uttryckligen beskrivs som områdesbaserat, och socialkontoret ingår i en arbetsgrupp som arbetar med SSPF, däribland i en områdesbaserad form. I den här artikeln fokuseras dock inte det specifika socialkontoret utan samverkansformen SSPF och arbetet i denna arbetsgrupp. Förutsättningarna för det här arbetet beskrivs närmare i inledningen av resultat- och analysavsnittet. Vidare består det empiriska materialet för den här studien av data som har insamlats vid åtta deltagande observationstillfällen (varav fyra under SSPF-möten)⁶ samt 20 intervjuer med nyckelpersoner som har kännedom om SSPF. Av dessa intervjuer var 17 enskilda, en parvis och två i fokusgruppsform (med tre respektive sex deltagare), och innefattade yrkesroller så som socialsekreterare, skolkurator, förste socialsekreterare, utvecklingsledare med ansvar för SSPF och SSPF-koordinator. Urvalet av empiri har gjorts utifrån inkluderings- och exkluderingskriterierna att datan (1) berör arbetet gällande SSPF och (2) specifikt adresserar områdesbaserade aspekter av SSPF, som exempelvis att mötesdiskussioner berör händelser och/eller ungdomssituationen i området. Till följd av dessa kriterier har således data exkluderats som behandlar individärenden. Vidare skiljer studiens empiriska data sig åt vad gäller sätten som områdesbaserad SSPF har behandlats. I och med forskningsprojektets etnografiska karaktär och användning av olika kvalitativa metoder har områdesbaserad SSPF i vissa fall behandlats kortfattat – till exempel om socialsekreterare diskuterat samverkan i arbetet – och i andra fall mer ingående, så

⁶ Övriga fyra observationstillfällen innefattar möten, samtal och diskussioner under vilka SSPF behandlades.

som vid observationer av SSPF-möten. Vi menar dock att det empiriska materialets sammansatta karaktär möjliggör en fördjupad förståelse för områdesbaserad SSPF i linje med studiens syfte.

Studiens empiriska material består av fältanteckningar och intervjutranskript. De sistnämnda framställdes initialt med hjälp av Whisper, en OpenAi-transkriberingsprogramvara, och justerades sedan manuellt av författarna. Materialet analyserades sedan genom en teoretiskt informerad tematisk analys (Braun & Clarke 2006), med fokus på teman som berörde hur arbetet i SSPF aktualiserade social kontroll – i olika former av kontroll och omsorg – utifrån observationer och deltagarnas utsagor. För att stärka analysens giltighet genomförde ansvariga forskare först enskilda analyser av materialet, varpå dessa sedan jämfördes och sammanställdes i en gemensam analys. Under analysarbetet kodades och kategoriserades materialet inom ramen för tre övergripande teman i vilka spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll identifierades och var särskilt framträdande: ”informationsdelning”, ”problembeskrivning” och ”interventionsinitiering”. Även om analysen bygger på ett avgränsat exempel på områdesbaserad SSPF argumenterar vi för att den ger insikter om hur spänningar mellan kontroll och omsorg kan aktualiseras i komplexa samverkanspraktiker i socialt arbete.

Resultat och analys

I den här artikeln behandlas områdesinriktad SSPF, vilket är en del av arbetet i en arbetsgrupp för SSPF i ett lokalområde. Detta område ligger i en tätort i anknytning till en större stad i södra Sverige, och med ett invånarantal i spannet 5 000–8 000. Arbetsgruppen (vidare SSPF-gruppen) träffas månadsvis i möten med fokus på lokalområdet och dess ungdomssituation, och koordineras och leds av en SSPF-koordinator anställd i socialförvaltningen i den aktuella tätorten. SSPF-gruppen är även kopplad till en styrgrupp och en handfull ytterligare områdesbaserade arbetsgrupper i samma tätort, som leds av SSPF-koordinatoren och dennes kollegor. Koordinatorerna är i sin tur anslutna till ett gemensamt SSPF-arbete i den större staden, tillsammans med SSPF-koordinatorer med ansvar för andra anslutna geografiska områden. Inom den större staden skiljer sig organiseringen av arbetsgrupperna för SSPF-arbetet åt, och efterföljande analys ger således endast insyn i en form av områdesbaserad SSPF. Nedan presenterar vi de huvudsakliga teman som analysen har utmynnat i.

Informationsdelning

En central del i SSPF-arbetet är informationsdelning, som en process i vilken det går att identifiera hur inslag av både kontroll och omsorg återkommande kommer till uttryck. I vår empiri framstår det som otydligt vilken sorts information som ska delas i områdesbaserad SSPF och varför, vilket också återspeglas i kunskapsstödet för SSPF där det uttrycks som att arbetsgruppen vanligen diskuterar allmänna frågor i området (Socialstyrelsen et al. 2022, s. 6). I vilken utsträckning dessa frågor behandlar ungdomar i riskzon för kriminalitet och/eller drogbruk är dock inte tydligt. Hur informationsdelningen ska gå till förefaller dock i vår empiri följa en förhållandevis tydlig struktur, då SSPF-mötena i regel startar med att samtliga representerar får ge en "lägesbild" (fältanteckningar, SSPF-möten). När det gäller vad dessa lägesbilder innehåller kan en del betecknas som av generell karaktär, avseende läget i den egna verksamheten och området. Skolan kan till exempel berätta hur läget är "i skolan? Hur ser det ut i grupper?" (Intervju skolpersonal i SSPF), medan socialtjänsten kan beskriva karaktären på aktuella ärenden, så som att "det är mycket våld". En annan del är av mer specifik karaktär, i form av detaljerade och avidentifierade redogörelser kring specifika "orostrucken eller händelser" (Fältanteckningar, SSPF-möte) i området. Det är framförallt i dessa redogörelser som spänningsfältet mellan kontroll och omsorg kommer till uttryck, vilket kan exemplifieras genom nedanstående utdrag från fältanteckningar vid ett SSPF-möte:

Skolpersonal beskriver sedan hur tjejer i 9an har kontaktats av en man på centrum i [området]. Här ställs frågan om det är samma man som det har delats en bild av vid fritidsgårdar i [annat område], men det säger [skolpersonal] att det inte är. Istället är det en annan man som uppfattas ha sökt kontakt med dessa tjejer, och mannen har sedan polisanmälts av bland annat skolpersonal. I gruppen delas sedan en bild på mannen, bland annat för att fältare och fritidsgård ska ha kännedom om honom [...] Skolpersonalen beskriver även hur mannen hade pratat om att han sökte en fru (Fältanteckning, SSPF-möte).

I utdraget uttrycks en oro för tjejerna och deras trygghet, samtidigt som uppgifter om mannen sprids inom arbetsgruppen, både i form av bild och information. Utifrån skolpersonalens omsorg om tjejerna motiveras således en utvidgad kontroll gentemot mannen, vars uppgifter sprids till arbetsgruppens deltagare och potentiellt vidare.

Informationsdelningen verkar således innebära både kontroll och omsorg. Deltagarna förväntas beskriva och dela med sig av händelser och iakttagelser i området som gett upphov till oro, samtidigt som dessa beskrivningar också medför en kontinuerlig social kontroll i området, och av personer, verksamheter och händelser i det, i formen av stöd och/eller övervakning.

Informationsdelningen kan vara av olika karaktär, vilket även gäller *varför* denna typ av information ska delas. Informationen framställs som viktig för att möjliggöra åtgärder kring situationer i området, samtidigt som flertalet personer också beskriver att det är ”bra att få info” (Fältanteckningar, SSPF-möte) utifrån ett mer generellt professionellt perspektiv. Lägesbilderna framstår då som bidragande till en ökad professionell kunskap och ”någon slags omvärldsanalys, i vår(t) närområde” (Intervju med socialsekreterare). Informationsdelning tycks även fylla en social funktion av att bygga relation och samarbete i arbetsgruppen, som en sorts spelregel för SSPF-arbetet. Att verksamhetsrepresentanterna dyker upp på arbetsgruppens möten, är förberedda och har information att dela med sig av verkar vara en implicit, och i vissa fall explicit, förväntan. Denna förväntan beskrivs bland annat av en socialsekreterare som ingår i SSPF:

Det är ju viktigt att vi alla delar info, och att alla är med i vad det är som händer i området. Vi har ju inga andra, vad ska man säga, normala möten, där man diskuterar sånt. Eller, inte vad jag är med i alla fall. [...] Man förväntas väl det, det är lite sin verksamhetsbild i det (Intervju med socialsekreterare).

Ovan citat kan förstås som att det viktiga inte alltid är vad för slags information som delas, och hur det knyter an till SSPFs målgrupp, utan *att* man som representant har något att dela om händelser i området. Informationsdelningsprocessen inom SSPF kan därmed ses som en transaktion där de deltagande parterna förväntas delta lika aktivt och med likvärdigt engagemang i informationsutbytet, och bidra med sina lägesbilder till en gemensam förståelse av området. I denna transaktion finns en förväntan om att ha med sig iakttagelser vilka skapar utrymme för att återkommande aktualisera spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll.

Informationsdelning äger dock inte enbart rum inom ramen för SSPF-gruppens möten, utan sker även mellan och utanför mötena. I likhet med tidigare resonemang tycks det även här finnas en förväntan att SSPF-deltagarna *ska* ta med sig informationen tillbaka till de egna verksamheterna, och SSPF-koordinator skriver alltid

protokoll som ska vidarebefordras till kollegorna inom dem. Information kan dock också föras vidare till mer centrala sammanhang – så som regelbundna träffar med samtliga SSPF-koordinatorer i den större staden – eller andra SSPF-grupper och samverkansgrupper. I ett SSPF-möte deltar till exempel en SSPF-koordinator som är ansvarig för andra områden i tätorten, som då delar lägesbilder och information från dessa områden:

Det ges sedan en bild av [annat område i tätorten] och det beskrivs i termer av ett 'extremt stök', med skadegörelse, 'ungdomsbus' och 'oro'. SSPF-koordinatören beskriver att de i området hade samman kallat ett möte tillsammans med olika grupper – så som föräldrar, skola, trygghetssamordning, med flera – utifrån en målsättning om att öka närvaron ute i området och förhoppningsvis få 'buset' att minska. Här sticker en fältare in med en kommentar om att det hände ytterligare skadegörelse i helgen, med eldande och dylikt, vilket jag uppfattar överraskar koordinatören som uttrycker att hen hade hoppats på att det hade skett någon form av förändring. (Fältanteckning, SSPF-möte).

Utdraget visar hur information om olika områden kan flöda mellan SSPF-grupper, motiverat utifrån både omsorg och kontroll kring områdena och dess ungdomar. Citatet visar också en form av suddiga gränser kring målgruppen för områdesbaserad SSPF, och otydlighet om hur "ungdomsbus" och "stök" relaterar till ungdomar i riskzon för kriminalitet och/eller drogbruk. Det syns också otydliga gränser kring vart den sociala kontrollen kring ett område börjar och slutar. Dessa otydligheter kan förstås i ljuset av Cohens (1979) resonemang om att uppluckringen av gränser är en viktig del i att utvidga det sociala kontrollnät som utgör den moderna, mer områdesbaserade sociala kontrollen. Att information både tas tillbaka till de respektive verksamheterna och vidare till andra sammanhang, som till exempel involverar representanter från andra geografiska områden, kan förstås utifrån denna "nätvidgande" princip, då fler ungdomar kan bli föremål för såväl omsorg som kontroll. Sammantaget kan otydligheten och uppluckringen av gränser möjliggöra en i viss mån översiktlig informationsdelning, legitimerad av en sammanblandning av omsorg och kontroll, varigenom fler personer, grupper och områden kan göras föremål för en maskerad social kontroll.

Problembeskrivning

SSPF-möten ska fokusera på åtgärder, och inte bara informationsdelning (Socialstyrelsen et al. 2022), vilket förutsätter att SSPF-gruppen klarlägger vilka problem som ska adresseras genom SSPF-samverkan, i en process som kan beskrivas i termer av problembeskrivning. Denna process sker i huvudsak under lägesrundorna, och innefattar att identifiera, beskriva och diskutera uppfattade problem av relevans för SSPF-arbetet, vilket återkommande ger upphov till såväl kontroll som omsorg. Problem som nämns i empirin innefattar bland annat den tidigare nämnda mannen som sökt kontakt med tjejer i området, stölder i den lokala matvarubutiken, hur ”hasch visas, lukts på och skickas runt mellan olika personer i bussen” (Fältanteckningar, SSPF-möte), att barn åker från området för att hänga vid skolor i den större staden, samt stök och konflikter i skolan. Härigenom konstrueras således olika former av problem i området, vilka framstår som av relevans för SSPF-arbetet. Det går dock att identifiera en återkommande otydlighet kring problembeskrivningars koppling till SSPFs syfte och målgrupp, till exempel hur mannen som sökt kontakt med tjejer samt stök och konflikter i skolan ska förstås som en fråga för drog- och brottsförebyggande samverkan. Med Cohen (1985) går det här att tala om att nätet av social kontroll utvidgas baserat på suddiga gränser gällande vilka händelser och beteenden i området som ska hanteras i SSPF, som i ovan nämnda exempel sträcks ut till att handla om både skolsocial miljö samt unga tjejers trygghet.

Problem beskrivs dock inte alltid i SSPF-gruppen obesträtt, utan blir också i vissa fall föremål för konflikt och förhandling. Under ett möte tar en sådan konflikt form utifrån att SSPF-koordinatören beskriver att hen i ett annat sammanhang fått information om att det varit allmänt stökigt i området det senaste, varefter övriga deltagare sedan bidrar med sina perspektiv på situationen. En fritidspersonal ger dock en annan lägesbild och beskriver det som lugnt, samtidigt som hen pekar på att polisen kanske har en annan uppfattning utifrån hur de nyligen hade tolkat och hanterat en situation under fritidsgårdens kvällsidrott:

[O]ron som polisen beskriver kan ha att göra med att polis kom till kvällsidrotten för ett par dagar sen. [Fritidspersonal] beskriver hur polisen tog personuppgifter från de som var där, även de som jobbade, och att det blev en olustig känsla. Här ges en bild av att barnen spelade fotboll och att det inte var något stök, utan snarare typiskt ’ungdomssnack’ och irritation när man förlorade. Hen beskriver det dock som att stämningen kändes mer allvarlig och

tryckt när polis kom dit och började fråga ut alla. [...] Biträdande rektor kontrasterar dock senare situationen med att de nyligen har fått stänga av fotbollsplanen för mellanstadieelever, då det blivit bråk och stök – som också pågick när barnen gick hem från skolan – och barn som hotat varandra [...] Fritidspersonal beskriver dock vidare hur det blev 'större frågetecken när polisen kom och tog personuppgifter på några av de här ungdomarna', eftersom de inte förstod eller ansåg att det var en orolig eller bråkig situation. (Fältanteckningar, SSPF-möte).

I utdraget syns olika beskrivningar av hur barns "stök" eller "irritation" i samband med fotboll kan förstås. Genom både polisens identitetskontroller och biträdande rektors uttalande framställs detta "stök" kring fotbollsplanen som ett problem vilket behöver kontrolleras, och något som länkas samman med uppfattade hot bland mellanstadieelever i liknande situationer. Fritidspersonalen målar dock upp en bild av ungdomarnas beteende som "typiskt ungdomssnack", och att det snarare var polisens agerande som skapade en allvarlig och olustig situation. I diskussionen uppstår således en konflikt om i vilken utsträckning barns "stök" vid fotbollsplanen är ett avvikande beteende som ska regleras, och i vilken utsträckning det är stökigt eller lugnt i området. Konflikten kan förstås som en krock mellan omsorgs- och kontrolllogiker, i vilken polis och biträdande rektor företräder en form av kontrollintressen, medan fritidspersonalen snarare gör motstånd mot dessa intressen utifrån en omsorg om ungdomarna. En konflikt som kan sägas vara strukturellt inbyggd i SSPF-arbetet, vilket inbegriper professioner som idealtypiskt företräder olika logiker och intressen i förhållande till de situationer som diskuteras.

Trots att SSPF vilar på strukturella konflikter är det förhållandevis ofta som de olika problembeskrivningarna etableras i arbetsgruppen under förhandling och samförstånd. Dessa problembeskrivningar förmedlas sedan vidare genom både protokoll och SSPF-gruppens deltagare till egna verksamheter, andra samverkansforum och nätverk. Problembeskrivningarna som sprids handlar ofta om sådant som "oro" och "stök" i området eller kring vissa generellt beskrivna grupper av ungdomar. Vad som dock framgår i materialet är att dessa termer ofta har en förhållandevis vag karaktär, både vad gäller vilka problem och personer i området de berör. Vagheten syns till exempel när SSPF-koordinatören beskriver en situation under föregående år som föranledde samverkan:

Det var öppen narkotikahandel på torget. Det var ungdomar, det var stök, det var, vi hade en känd person som vi visste hade missbruksproblematik. Fritidsgården larmade om att han närmar sig ungdomar. Det var någon tjej som har blivit utsatt, uppdragen i skogen... Ja men liksom sådana här saker. [...]

Forskare: Det här kan ju låta som en nästan lite dum fråga, men bara för att få dina ord på det, vad var det man var orolig för?

Att ungdomar dels rekryteras in [i kriminalitet], far illa. [...] Och den här mannen störde ju väldigt mycket. Vi visste inte, vad vill han, vill han få dem att sälja? Vi visste ju också då att det var en tjej som hade farit illa som också var på gården och hade uttryckt saker. [...] Sen tror jag att vi var oroliga, om inte jag minns fel, för hennes umgänge också. (Intervju med SSPF-koordinator).

I citatet framstår öppen narkotikahandel, risken för att ungdomar rekryteras på torget som förhållandevis tydliga problem för SSPF, vars uppfattade allvarlighetsgrad kan motivera kontrollåtgärder. Samtidigt tas även andra problem upp med vagare koppling till SSPFs syfte, i form av ”stök”; att ungdomar dels varit på torget, dels riskerar att ”fara illa”. I denna typ av resonemang binds således en rad olika problem ihop i SSPF-samverkan, vilken vilar på suddiga gränser (Cohen 1979) kring om ”ungdomar” ska förstås som en risk – genom att de bidrar till ’stök’ – eller som att de själva är i risk för att fara illa och rekryteras till kriminalitet. Sammanblandningen av vem som anses utgöra en risk eller själv befinna sig i risk speglar en historisk spårbundenhet inom social barn- och ungdomsvård, där omsorg och barnskydd vävs samman med ansvariggörande och kontroll (Donzelot 1997; Wahlgren 2019). SSPF-arbetet framstår således som ett medel för att arbeta med oro och risker kopplade till ungdomar – eller till och med enskilda individer – i området, samtidigt som dessa riskers kopplingar till kriminalitet och/eller missbruk i viss mån är otydliga och skapar tolkningsutrymme kring om det är en fråga om omsorg och/eller kontroll.

Interventionsinitering

Efter etableringen av problembeskrivningar går SSPF-arbetet vidare till diskussioner om vad som eventuellt ska göras åt problemen, och vad vi benämner som interventionsinitering, varigenom spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll återkommande kommer till uttryck. Inledningsvis går det att argumentera för att informationsdelningen i SSPF i sig leder till indirekt övervakning, genom att göra olika

professionella mer observanta i sitt arbete på personer och beteenden som uppfattas avvika i området. Kuratorn i SSPF-gruppen beskriver till exempel att de genom lägesbilderna kan få reda på situationer som sker utanför skoltid – så som att det varit obehöriga som rört sig kring skolområdet – och då vara mer uppmärksamma under skoltid. Informationsdelningen framstår då också som ett sätt att minska oönskade beteenden, eftersom det, med en socialsekreterares ord, ”är ögon från alla håll” (Intervju med socialsekreterare). När det gäller med direkta åtgärder är det dock inte alltid självklart vad som ska göras, utan under SSPF-mötena diskuteras och bestäms vilka lösningar som bedöms vara aktuella. På så vis dras det gränser kring vilka problem som ska hanteras genom omsorg respektive kontroll. SSPF-koordinatören beskriver exempelvis hur arbetsgruppen initierade insatser i området för att hantera tidigare beskrivna situation med öppen narkotikaförsäljning på torget:

Då lyfte vi det på en arbetsgrupp. Hur går vi ihop för att minska oron på torget, och vilka individer behöver vi fånga upp? Så då hade vi om inte jag minns fel att vi samverkade med [samverkansgrupp med fokus på trygghet] och pratade om vad ska vi göra för insatser. Okej, ja men polisen då, ni har ökad bevakning på torget, när skolan slutar då ser ni till att ni är på torget klockan – vad det nu var – klockan tre. Ni i polisen jobbar mot den här mannen, till exempel finns det någonting ni kan gripa honom för eller ha extra koll, vi vet att han säljer narkotika, vi vet att han är påverkad. Fritidsgården var också mer synliga, liksom jobbade in ungdomar. Okej, finns det några ungdomar ni ser som vi kan fånga upp. Fält hade ett utökat ansvar, var mer riktade i [området]. Det startade, om inte jag minns fel, att man skulle – det var väl [kurator] på skolan och min [SSPF-]kollega, tror jag, som tillsammans med [...] koordinator av något slag [i samverkansgruppen om trygghet] – man tittade på, liksom den här killgruppen har vi oro för, kan vi se till att dom i stället för att dra runt, man tittade på att sätta in insatser alltså i form av jobb och sådana här saker. Extrajobb och man kan ju starta killgrupper. (Intervju med SSPF-koordinator).

Citatet visar hur ”oro” kring både ”torget” och en specifik ”killgrupp” motiverar att polis ska tillstå ökad ”bevakning” vid torget, och ett potentiellt gripande, medan fältare, fritidspersonal och även trygghetskoordinator ska öka närvaron och arbeta för

att styra ungdomarna mot egna verksamheter och stöd, så som fritidsgården och extrajobb. I definitionen av åtgärder klargörs således att en ökad polisiär kontroll i huvudsak riktas mot att minska narkotikaförsäljning – vilket framstår som av särskild allvarlighetsgrad – även om den också påverkar samtliga invånare i området. Andra beteenden – så som att ungdomar drar runt – formuleras istället som föremål för stödjande åtgärder. Gemensamt innebär åtgärderna en utvidgad professionell närvaro och social kontroll i området, om än med gränser för vad som i huvudsak ska hanteras genom omsorg respektive kontroll. Vidare vilar den sociala kontrollen på en otydlighet när det gäller om det enbart riktas mot ungdomar i risk för droger och kriminalitet, eller även mot ett mer generellt läge i området. Brottsförebyggande arbete bland ungdomar tenderar att bidra till denna typ av otydliga gränser genom att ofta vävas samman med ett områdesbaserad trygghetsarbete (Hughes 2017), där parter med olika intressen enas om att arbeta trygghetskapande. Denna typ av tendens återspeglas även i materialet i övrigt, till exempel genom att en socialsekreterare som deltar i en annan områdesbaserad SSPF-grupp påpekar att de genom SSPF ska ”skapa trygghet i området”, ”arbeta för områdets bästa” och ”hålla det så rent det går” (Fältanteckning, samtal med socialsekreterare). Områdesbaserad SSPF kan således i och med dessa suddiga gränser möjliggöra social kontroll gentemot en rad beteenden och situationer som uppfattas gå bortom ungdomar i riskzon, och istället handla om barn och ungas generella trygghet i området.

Interventionsiniteringen är dock ingen rak process utan präglas av diskussioner, i likhet med problembeskrivningarna i SSPF. I dessa diskussioner kan deltagare ge förslag som i vissa fall ligger inom den egna institutionens jurisdiktion, så som att skolpersonal föreslår föräldramöten gällande skolkonflikter, medan det i andra fall kan vara andra verksamheters insatser som efterfrågas. I materialet framträder polisen som en part med särskild status i sådana diskussioner, där just polisiära insatser efterfrågas. SSPF-koordinatören beskriver till exempel hur skolor ofta vill ”använda polisen i sitt arbete i ökad utsträckning” (Intervju med SSPF-koordinator) vid oroligheter i skolan, och till exempel ”vill ha hundsök” för att de tror att ungdomarna i området förvarar narkotika i skolan. Det framställs dock som att polis inte alltid ser denna typ av lösning som möjlig, utan att efterföljande diskussioner i stället kan leda till alternativa lösningar, så som att ”skolan kanske behöver göra fler orosanmälningar [...] så att man [socialtjänsten] kan omhänderta den [oron] och sätta in insatser för familjer till exempel”. Här syns således hur skolpersonal kan bli företrädare för en kontrollogik och efterfrågar polisiära insatser, medan polisen snarare drar gränser för denna logik. I områdesbaserad SSPF kan således gränserna för olika aktörers roller i kontrollsystemet bli suddiga, varpå aktörer som kontinuerligt agerar i spänningsfältet mellan

omsorg och kontroll – likt socialarbetare – kan bli drivande för det senare (Cohen 1979; Hardy 2015). Polisen verkar samtidigt få en särpräglad roll i att dra gränser kring kontroll, vilket kan tänkas hänga samman med deras särskilda befogenheter inom det brottsförebyggande område som SSPF behandlar.

Avslutningsvis innefattar SSPF-arbetet också att initiera interventioner med hjälp av aktörer även utanför SSPF-gruppen – så som ovan nämnda samverkansgrupp om trygghet – vilket är särskilt tydligt kopplad till SSPF-koordinators roll, och dennes deltagande vid centrala SSPF-möten. Under dessa möten kan interventioner samordnas om en situation i ett område uppfattas vara kopplad till mer än bara det området. En utvecklingsledare med koppling till SSPF-arbetet beskriver till exempel hur en sådan samverkan varit nödvändig för att hantera konflikter vid en hållplats i den större staden, dit barn från olika områden stannade på väg till och från skolan. Hen beskriver att ”det körde ihop sig när de skulle byta bussar och grejer, och det var ett himla liv och hände grejer” (Intervju med utvecklingsledare), vilket föranledde en ”råddande samverkan” mellan SSPF-grupper i olika områden för att adressera situationen. I likhet med vår tidigare poäng om informationsdelning syns här de i viss mån otydliga gränser till andra samverkansaktörer som präglar områdesbaserad SSPF, och den nätvidgande effekt som följer på dessa. Delningen av problembeskrivningar kan leda till att fler områden blir föremål för såväl omsorg som kontroll. På så vis sträcks nätet av social kontroll kring ungdomar ut.

Slutsatser och diskussion

Områdesbaserad SSPF kan förstås som ett exempel på en lokal och komplex samverkanspraktik, vilken genom dess fokus på brottsprevention och samverkan över professions- och verksamhetsgränser är karaktäristisk för ett samtida förebyggande arbete bland barn och unga (Rodger 2012; Söderberg 2023; Wahlgren 2019). I den här artikeln har vi undersökt om och hur det klassiska spänningsförhållandet mellan kontroll och omsorg tar sig uttryck i denna samverkanspraktik. I analysen identifierades detta spänningsförhållande och var särskilt framträdande i processer av informationsdelning, problembeskrivning och intervention. I informationsdelningsprocessen ska företrädare för skola, socialtjänst, polis och fritid dela lägesbilder. Genom informationsdelningen sprids kunskap om olika verksamheter, situationer och grupper både inom SSPF-gruppen och vidare till de egna verksamheterna och andra samverkansforum, vilket bidrar till en utvidgning av såväl kontroll som omsorg. Lägesbilderna inbegriper ofta problembeskrivningsprocessen, och i den ingår även diskussioner om

vad som utgör ett problem för SSPF. I denna process kan kontroll och omsorg i vissa fall ställas mot varandra – till exempel när polisiär kontroll ställs mot en omsorg om ungdomar – men också vävas samman vid ”oro” eller ”stök” i ett område. Slutligen är formuleringen av interventioner också en viktig aspekt av SSPF-praktiken, vilken innefattar diskussioner och gränsdragningar kring vad som kan lösas genom ökad polisiär bevakning samt kontroll, och/eller stöd- och omsorgsinriktade insatser.

Utifrån analysen vill vi med hjälp av Cohens teoretiserande om social kontroll göra två poänger om vad som specifikt karaktäriserar områdesbaserad SSPF i förhållande till spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll. För det första menar vi att denna praktik karaktäriseras av otydlighet och suddiga gränser, vilka medför att allt fler människor kan underställas social kontroll, vilken kan innefatta såväl omsorg som kontroll (Cohen 1985). De suddiga gränserna gäller mellan både professioner, verksamheter och samverkansgrupper, samt SSPFs syfte och målgrupp – huruvida fokus exempelvis är på ungdomar i riskzon för kriminalitet och/eller drogbruk eller på läget i området mer generellt. Den sociala kontrollen utvidgas härigenom till att innefatta beteenden som uppfattas vara besvärande för ungdomar och/eller området i en vid mening, även om det inte alltid tydligt framgår hur de aktuella problemen relaterar till SSPFs syfte eller målgrupp. Områdesbaserad SSPF återspeglar snarare en risk- och framtidsorientering som präglar ett samtida brottsförebyggande arbete runt om i Europa, inom vilket även beteenden med en svag koppling till kriminalitet kan göras föremål för åtgärder, så länge de på något vis kan kopplas till risk för framtida kriminalitet (Crawford & Evans 2017; Garland 2018). Ett fokus som möjliggör att även bråk i skolan och vid fotbollsplan kan kopplas till ungdomar i riskzon för kriminalitet och/eller missbruk, och möjliggöra stöd och kontroll som sträcker sig över såväl samverkansgrupper som områden.

För det andra menar vi att de suddiga gränserna i områdesbaserad SSPF kan sägas bädda in spänningsförhållandet mellan omsorg och kontroll, genom att problem formuleras med hjälp av oprecisa begrepp så som oro, stök och konflikter. Söderberg (2023) pekar på att ordet oro är en del av ett gemensamt förebyggande språkbruk i individinriktad SSPF, som ett sätt att ge en gemensam benämning på enskilda ungdomars tillstånd, samt som en legitimeringsgrund för både möten, samverkan och kontroll/omsorg kring denne. Även i områdesbaserad SSPF används oro som en del av ett sådant språkbruk, tillsammans med ord som stök och konflikter (men även lugn), vilka här formuleras på en generell nivå och i princip avkrävs deltagarna i samband med de regelbundna lägesrundorna. Dessa oprecisa begrepp, tillsammans med en samtida social kontroll som enligt Cohen (1985) vilar på subtila skillnader mellan ”omsorg, kontroll, straff och behandling” (s. 360, vår översättning), bidrar till att de

professionella i områdesbaserat SSPF kontinuerligt behöver aktualisera och balansera mellan omsorg och kontroll. En balansakt som kan leda till sammanblandningar, konflikter och gränsdragningar kring dessa poler, till exempelvis när oro på torget ska hanteras och det är svårt att utröna om att "jobba in ungdomar" på fritidsgårdar är en fråga om stöd eller kontroll. Begrepp så som "oro" och "stök" används således likt hur riskbegreppet återkommande används i olika former av förebyggande socialt arbete, för att motivera åtgärder av stöd och/eller kontroll utifrån en oro för potentiell framtida skada (Alfandari et al. 2023; Hardy 2015). Denna typ av komplexa och oprecisa begrepp möjliggör dock bägge typer av lösningar, och ställer därför krav på professionella att återkommande balansera mellan omsorg och kontroll (Alfandari et al. 2023), exempelvis i områdesbaserad SSPF. Detta krav förstärks också i och med de suddiga gränserna kring SSPFs syfte och målgrupp, då denna praktik inte avgränsas till kriminalitet och/eller drogbruk av en viss form eller allvarlighetsgrad, vilket skulle kunna legitimera, men också potentiellt avgränsa, samverkan till vissa former av kontroll och/eller omsorg. Områdesbaserad SSPF blir istället en samverkanspraktik i vilken spänningsförhållandet blir djupt inbäddat, genom krav på samverkansaktörerna att återkommande bestämma om en generell "oro" och "stök" på lokalområdesnivå ska förstås genom omsorg, kontroll eller – vilket ofta verkar ske – bäggedera.

Analysen pekar även på att polisen har en särskild status i områdesbaserad SSPF, i likhet med i individbaserad SSPF (Söderberg 2023), med en särskild efterfrågan av polisiära insatser och kontroll. Denna status går i linje med den repressiva social- och kriminalpolitiska utveckling som har tagit form i både Sverige och andra europeiska länder under 2000-talet, varigenom en kontrollogik har fått en allt mer framskjuten position (Garland 2018; Rodger 2012; Söderberg 2023). I komplexa förebyggande samverkanspraktiker, i vilka socialt arbete kan genomföras gentemot barn och unga, finns det således en risk för att en polisiär kontrollogik kan få företräde i hur spänningen mellan omsorg och kontroll hanteras. Det går även att argumentera för att denna risk förstärks i områdesbaserad SSPF i och med dess brottspreventiva syfte, vilket i en samtida social- och kriminalpolitisk kontext tenderar att förstås utifrån en kontrollogik (Söderberg 2023) och kan bidra till att polisen får en särskild status i denna form av samverkanspraktik. En status som då också kan förstärka en kontrollogik inom ramen för det förebyggande sociala arbetet med barn och unga.

Avslutningsvis vill vi också framhålla att vi inte bortser ifrån de positiva – och för enskilda individer ibland livsavgörande – effekter som drog- och brottsförebyggande samverkan likt områdesbaserad SSPF kan ha. I likhet med vad Cohen (1979) poängterar kan trots allt det moderna sociala kontrollsystemet, med dess suddiga gränser, i

vissa fall erbjuda "avsevärt förbättrade möjligheter och resurser att erbjuda stöd och service till grupper som är i akut behov av dem" (s. 360, vår översättning). Det handlar snarare om att synliggöra de potentiellt oönskade konsekvenser som kan följa av en samverkanspraktik, i vilken olika professioner möts och tillsammans förväntas adressera dagens ytterst komplexa samhällsutmaningar.

Referenser

- Alfandari, R., Taylor, B. J., Baginsky, M., Campbell, J., Helm, D., Killick, C., Mccafferty, P., Mullineux, J., Shears, J. & Sicora, A. (2023). Making sense of risk: Social work at the boundary between care and control. *Health, Risk & Society*, 25(1–2), s. 75–92. doi: 10.1080/13698575.2022.2147904
- Blaustein, J. (2016). Exporting criminological innovation abroad: Discursive representation, 'evidence-based crime prevention' and the post-neoliberal development agenda in Latin America. *Theoretical Criminology*, 20(2), s. 165–184. doi: 10.1177/1362480615604892
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), s. 77–101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Cohen, S. (1979). The punitive city: Notes on the dispersal of social control. *Contemporary Crises*, 3, s. 339–363. doi: 10.1007/BF00729115
- Cohen, S. (1985). *Visions of social control: Crime, punishment and classification*. Blackwell.
- Crawford, A. & Evans, K. (2017). Crime Prevention and Community Safety. I A. Leibling, S. Maruna, & L. McAra (red.) *The Oxford Handbook of Criminology*. 6 uppl, Oxford University Press, s. 797–824.
- Donzelot, J. (1997). *The policing of families*. Pantheon Books.
- Fong, K. (2020). Getting eyes in the home: Child protective services investigations and state surveillance of family life. *American Sociological Review*, 85(4), s. 610–638. doi: 10.1177/0003122420938460
- Forkby, T. & Johansson, A. (2016). *Konsten att hänga i luften så länge som möjligt: om mobiliserande trygghetsarbete kring ungdom och social oro i Angered*. FoU i Väst/GR.
- Forkby, T. & Turner, R. (2016). Collaboration as Usual? The Swedish Approach to Prevention and Intervention with Troublesome Youth Groups. I C. L. Maxson & F.-A. Esbensen (red.) *Gang Transitions and Transformations in an International Context*. Springer International Publishing, s. 255–277.
- Garland, D. (2018). *Punishment and welfare: A history of penal strategies*. Quid Pro Books.
- Gundhus, H. I., Egge, M., Strype, J. & Myhrer, T.-G. (2008). *Modell för förebyggning av kriminalitet?: evaluering av Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)*. Politihøgskolen.
- Hardy, M. (2015). *Governing risk: Care and control in contemporary social work*. Springer.
- Healy, K. (2022). *Social work theories in context: Creating frameworks for practice*. Bloomsbury Publishing.
- Hughes, G. (2017). *The politics of crime and community*. Bloomsbury Publishing.
- Pedersen, J. & Stothard, B. (2015). The Danish SSP model – prevention through support and co-operation. *Drugs and alcohol today*, 15(4), s. 231–242. doi: 10.1108/DAT-03-2015-0011
- Prop. 2024/25:89. En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter.
- Rodger, J. (2012). *Criminalising social policy: Anti-social behaviour and welfare in a de-civilised society*. Willan.
- Socialstyrelsen. (2025). *SSPF (skola socialtjänst polis fritid) – exempel*. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/sspf-skola-socialtjanst-polis-fritid/> [2025-03-27].

Socialvetenskaplig tidskrift 2025:3-4

- Socialstyrelsen, Polisen, Brottsförebyggande rådet, Skolverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, & Sveriges Kommuner och Regioner. (2022). *SSPF - Samverkansformen skola, socialtjänst, polis och fritid*.
https://bra.se/download/18.366598ab19270941a1c2d1d/1729182116051/2022_SSPF_Samverkansformen.pdf
- Sveriges Radio. (2024). *Så kan dansk modell motverka gängrekrytering av barn och unga*.
<https://www.sverigesradio.se/artikel/sa-kan-dansk-modell-motverka-gangrekrytering-av-barn-och-unga> [2025-09-01].
- Söderberg, C. (2016). *Individriktad brottsprevention–om SSPF och viljan att samverka*, Licentiatuppsats, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier. Linköpings Universitet.
- Söderberg, C. (2023). *Att skapa mening i en komplex praktik–Föreställningar om brottspreventiva samverkansformer mellan omsorg och kontroll*. Doktorsavhandling, Institutionen för kultur och samhälle, Avdelningen för socialt arbete. Linköpings Universitet. doi: 10.3384/9789180752633
- Turner, R., Jidetoft, N. & Nilsson, Å. (2015). *SSPF–Ett fokus på ungdomar i riskzon. En implementeringsutvärdering av samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid för att motverka kriminalitet och missbruk*. FoU i Väst/GR.
- Wahlgren, P. (2019). Brottsprevention i straffvälfärdspolitikens tid–Samverkanstankens historiska rötter. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(1), s. 82–92. doi: 10.7146/ntfk.v106i1.124731
- Ylvisaker, S. & Rugkåsa, M. (2022). Dilemmas and conflicting pressures in social work practice. *European Journal of Social Work*, 25(4), s. 643–654. doi: 10.1080/13691457.2021.1954884